

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 7.12.2006
COM(2006) 779 konč.

OBRAZLOŽITVENO SPOROČILO

o uporabi člena 296 Pogodbe na področju javnih naročil za obrambo

(predložila Komisija)

{SEC(2006) 1554}

{SEC(2006) 1555}

OBRAZLOŽITVENO SPOROČILO

o uporabi člena 296 Pogodbe na področju javnih naročil za obrambo

(Besedilo velja za EGP)

Uvod

Javna naročila za obrambo predstavljajo velik delež javnih naročil v Evropski uniji. Združeni proračuni držav članic za obrambo znašajo približno 170 milijard EUR, v kar je všteti več kot 80 milijard EUR za javna naročila.

Večina izdatkov je razdrobljena na ravni sorazmerno malih in zaprtih nacionalnih trgov: obrambni sektor Evrope ostaja razdrobljen na nacionalni ravni ter ima 25 različnih porabnikov in 25 različnih ureditvenih okvirov. Razdrobljenost je velika ovira za sodelovanje in konkurenco v Evropi. Povzroča dodatne stroške in neučinkovitost ter tako negativno vpliva na konkurenčnost baze evropske obrambne industrije in tehnologije in prizadevanja držav članic, da ustrezno opremijo svoje oborožene sile.

Pomemben element te razdrobljenosti je zakonodaja o javnih naročilih za obrambo. Večina javnih naročil za obrambo je izvzeta iz pravil notranjega trga in se odda na podlagi nacionalnih pravil o javnih naročilih, ki imajo precej različna izbirna merila, postopke objavljanja itd. Hkrati se stopnje objav ministrov za obrambo zelo razlikujejo med državami članicami. Vse to lahko omeji dostop nenacionalnih dobaviteljev na trg in zato ovira konkurenco v Evropi.

Komisija je v sporočilu iz marca 2003¹ zato opredelila zakon o javnih naročilih kot področje, na katerem je treba ukrepati v smeri vzpostavitve evropskega trga za obrambno opremo. Na podlagi tega je bila septembra 2004 objavljena zelena knjiga o javnih naročilih za obrambo², v kateri se je zainteresirane strani pozvalo, da oddajo pripombe o različnih možnostih za izboljšanje preglednosti in odprtosti obrambnih trgov med državami članicami EU. Posvetovanje je potrdilo, da sedanji pravni okvir za javna naročila na področju obrambe ne deluje pravilno:

- Še vedno obstajajo negotovosti v zvezi s področjem uporabe člena 296 Pogodbe ES, ki državam članicam dovoljuje odstopanje od pravil notranjega trga, kadar gre za vprašanje njihovih bistvenih varnostnih interesov. Ker ločnica med nabavami za obrambo, ki zadevajo bistvene varnostne interese, in nabavami, ki teh interesov ne zadevajo, ni natančna, ni vedno jasno, katera pravila je treba uporabljati za katera naročila. Zato uporaba člena 296 Pogodbe ES ostaja težavna in se precej razlikuje med državami članicami.
- Sedanja direktiva o javnih naročilih, celo njena revidirana različica (2004/18/ES), je neprimerna za veliko naročil za obrambo, saj ne upošteva nekaterih posebnih lastnosti

¹ COM(2003) 113, 11.3.2003.

² COM(2004) 608, 23.9.2004.

omenjenih naročil. Zato ima veliko držav članic pomisleke glede uporabe direktive o javnih naročilih za obrambno opremo, tudi če niso izpolnjeni pogoji za uporabo člena 296.

Na podlagi teh ugotovitev je Komisija decembra 2005 napovedala dve pobudi za izboljšanje razmer:³

- (1) sprejetje „obrazložitvenega sporočila o uporabi člena 296 Pogodbe ES na področju javnih naročil za obrambo“. To sporočilo ne spremenilo, ampak razjasnilo sedanji pravni okvir;
- (2) priprava morebitne nove direktive o javnih naročilih za obrambno opremo, za katero ne velja odstopanje od člena 296 Pogodbe ES. Ta direktiva bi lahko ponudila nova, prožnejša pravila, prilagojena posebnostim obrambnega sektorja.

Cilj tega sporočila je preprečiti morebitno napačno razlago in zlorabo člena 296 Pogodbe ES na področju javnih naročil za obrambo. Da bi dosegli ta cilj, bo Komisija navedla svoja stališča o načelih, ki urejajo uporabo člena 296 Pogodbe ES, in pojasnila svoje razumevanje pogojev za uporabo odstopanj ob upoštevanju sodne prakse Sodišča. Zadnjo besedo o določitvi področja uporabe člena 296 Pogodbe ES ima Sodišče Evropskih skupnosti.

Sporočilo ne more razložiti bistvenih varnostnih interesov držav članic ali predhodno določiti, za katera javna naročila se uporablja izvzetje na podlagi člena 296 Pogodbe ES, vendar bo naročnikom zagotovilo nekaj navodil pri ocenjevanju, ali je uporaba izvzetja upravičena ali ne.

Razjasnitev sedanjega pravnega sistema je nujen prvi korak k večji odprtosti evropskih obrambnih trgov. Komisija hkrati ocenjuje vpliv morebitne nove direktive, prilagojene obrambnemu sektorju. Kombiniranje tega sporočila z novo direktivo je lahko dejansko najustreznejši pristop na ravni Skupnosti za obvladovanje težav pri uporabi člena 296 Pogodbe ES. Te pobude dopolnjujejo prizadevanja držav članic za povečanje konkurenčnosti na področju obrambne opreme v Evropi, ki jo zajema člen 296 Pogodbe ES, prek kodeksa ravnanja, ki ga upravlja Evropska obrambna agencija.

To sporočilo zadeva le javna naročila za obrambo s strani nacionalnih organov znotraj evropskega notranjega trga. Ne obravnava trgovine z orožjem s tretjimi državami, ki jo še naprej urejajo predpisi Svetovne trgovinske organizacije in zlasti Sporazum o vladnih naročilih (GPA).⁴

1. PRAVNA PODLAGA

³ COM(2005) 626, 6.12.2005.

⁴ Odstavek 1 člena XXIII GPA navaja, da „se nič ne razlaga tako, da bi pogodbenici preprečevalo sprejetje ukrepa ali nezakritje katere koli informacije, za katere meni, da so potrebni za zaščito njenih bistvenih varnostnih interesov in so povezani z javnimi naročili za nabavo orožja, streliva ali vojaškega sredstva, ali z nabavo, ki je nujna za nacionalno varnost ali nacionalne obrambne namene“. V skladu s temi določbami vsebuje del 3 Priloge 1 k dodatku 1 k GPA seznam zalog in opreme, ki so jih nabavila ministrstva za obrambo in ki jih zajema Sporazum. Ta seznam zajema le nevojaški material.

V skladu z veljavno zakonodajo EU veljajo za javna naročila za obrambo pravila notranjega trga. Direktiva 2004/18/ES⁵ o javnih naročilih za blago, gradnje in storitve se uporablja za „javna naročila, ki jih oddajo naročniki s področja obrambe, upoštevajoč člen 296 Pogodbe“ (člen 10 Direktive).

Člen 296 Pogodbe ES določa:

- (1) *Določbe te pogodbe ne izključujejo uporabe naslednjih pravil:*
 - (a) *nobena država članica ni dolžna dajati informacij, za katere meni, da bi bilo njihovo razkritje v nasprotju z bistvenimi interesi njene varnosti;*
 - (b) *vsaka država članica lahko v zvezi s proizvodnjo orožja, streliva in vojaških sredstev ali trgovino z njimi sprejme ukrepe, za katere meni, da so potrebni za zaščito bistvenih interesov njene varnosti; takšni ukrepi ne smejo negativno vplivati na pogoje konkurence na skupnem trgu glede proizvodov, ki niso izrecno predvideni v vojaške namene.*
- (2) *Svet lahko na predlog Komisije soglasno spremeni seznam proizvodov, za katere se uporabljajo določbe odstavka 1(b), ki ga je pripravil 15. aprila 1958.*

Izvetje naročil na področju obrambe iz pravil notranjega trga je ukrep, povezan s trgovino z orožjem, strelivom in vojaškimi sredstvi. Skladno s tem je njegova pravna podlaga člen 296(1)(b) Pogodbe ES. Države članice lahko uporabijo to izvetje za naročila za obrambo, če so izpolnjeni pogoji iz Pogodbe, kot jih razlaga Sodišče Evropskih skupnosti. Hkrati pa področje uporabe člena 296(1)(b) Pogodbe ES omejujeta koncept „bistvenih interesov varnosti“ in seznam vojaške opreme, naveden v odstavku 2 tega člena.

Člen 296(1)(a) Pogodbe ES ne govori le o obrambi, njegov namen na splošno je varovanje informacij, ki jih države članice ne morejo razkriti nikomur, ne da bi ogrozile svoje bistvene interese varnosti. To lahko zadeva tudi javna naročila za občutljivo opremo v obrambnem sektorju in sektorju za varnost. Vseeno pa na splošno možne potrebe glede zaupnosti, povezane s postopkom javnih naročil za vojaško opremo, zajema člen 296(1)(b) Pogodbe ES.

2. VARNOSTNI INTERESI IN OBVEZNOSTI IZ POGODBE

Odgovornost držav članic je, da opredelijo in varujejo svoje varnostne interese. Člen 296 Pogodbe ES priznava to posebno pravico in zagotavlja odstopanje v primerih, v katerih bi ravnanje skladno z evropsko zakonodajo ogrozilo bistvene varnostne interese držav članic.

Vendar pa uporaba člena 296 Pogodbe ES za javna naročila za obrambo pomeni neuporabo Direktive 2004/18/ES, ki je pravni instrument, namenjen zagotavljanju spoštovanja temeljnih določb Pogodbe v zvezi s prostim pretokom blaga in svobodo opravljanja storitev ter svobodo ustanavljanja na področju javnih naročil (členi 28, 43 in 49 Pogodbe ES). Pravila te direktive so izraz temeljnih načel in ciljev notranjega trga. Zato se vsako odstopanje na podlagi člena 296 Pogodbe ES dotika jedra Evropske skupnosti ter je po svoji naravi pravno in politično resna zadeva.

⁵ Direktiva 2004/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil gradenj, blaga in storitev.

Pogodba zato vsebuje stroge pogoje za uporabo teh odstopanj, ki uravnavajo interese držav članic na področju obrambe in varnosti s temeljnimi načeli ter cilji Skupnosti. Ti pogoji so namenjeni preprečevanju možne zlorabe in zagotavljanju, da odstopanje ostane izjema, omejena na primere, v katerih države članice nimajo druge možnosti, kot nacionalno zaščititi svoje varnostne interese.

Sodišče Evropskih skupnosti vedno znova pojasnjuje, da je treba vsako odstopanje od pravil za zagotavljanje učinkovitosti pravic, priznanih s Pogodbo, razlagati omejevalno.⁶ Poleg tega je potrdilo, da to velja tudi za odstopanja, ki se uporabljajo „v primerih, ki lahko vključujejo javno varnost“. V zadevi *Komisija proti Španiji* je Sodišče razsodilo, da členi, v katerih Pogodba predvideva takšna odstopanja (vključno s členom 296 Pogodbe ES), „obravnava izjemne in jasno opredeljene primere. Zaradi njihove omejene narave teh členov ni mogoče razlagati široko.“⁷

Zato je treba področje in pogoje uporabe člena 296 Pogodbe ES razlagati omejevalno.

3. PODROČJE UPORABE

Člen 296(1)(b) Pogodbe ES dovoljuje ukrepe „v zvezi s proizvodnjo orožja, streliva in vojaških sredstev“, navedenih na seznamu iz odstavka 2. Sprejet je bil 15. aprila 1958 kot Odločba Sveta 255/58. Sodišče meni, da je jasno, da člen 296(1)(b) Pogodbe ES „ni predviden za uporabo za dejavnosti v zvezi z izdelki, ki niso vojaški izdelki, določeni na [tem] seznamu“.⁸

Hkrati je treba pri razlagi člena 296(1)(b) Pogodbe ES in opredeljevanju njegovega področja uporabe upoštevati razvoj tehnologije in politike javnih naročil. Glede tehnologije je seznam iz leta 1958 dovolj splošen ter zajema tudi nedavne in prihodnje razvoje. Podobno lahko člen 296(1)(b) Pogodbe ES zajema tudi naročila za storitve in gradnjo, neposredno povezane z blagom s seznama, ter sodobne metode pridobivanja, usmerjene k zmogljivosti, vedno pod pogojem, da so izpolnjeni drugi pogoji za uporabo člena 296 Pogodbe ES.

Na drugi strani pa seznam iz leta 1958 vključuje le opremo, ki je izključno vojaške narave in namena. Res je, da je varnost postala zelo zapleten koncept, saj nove grožnje brišejo tradicionalno ločnico med vojaškimi in nevojaškimi razsežnostmi ter razsežnostmi notranje in zunanje varnosti. Ker pa se vloge vojaških in nevojaških varnostnih sil še vedno razlikujejo, je običajno mogoče razlikovati med vojaškimi in nevojaškimi naročili.

Narava izdelkov na seznamu iz leta 1958 in izrecno sklicevanje v členu 296 Pogodbe ES na „izrecne vojaške namene“, potrjujeta, da se lahko le naročila za opremo, ki je oblikovana, razvita in proizvedena izrecno za vojaške namene, izvzamejo iz pravil Skupnosti na podlagi člena 296(1)(b) Pogodbe ES.⁹

⁶ Sodba z dne 4. oktobra 1991, zadeva C-367/89 *Richardt in Les Accessoires Scientifiques*, odst. 20; za javna naročila zlasti: sodba z dne 3. maja 1994, zadeva C-328/92 *Komisija proti Španiji*, odst. 15; sodba z dne 28. marca 1995, zadeva C-324/93 *Evans Medical in Macfarlan Smith*, odst. 48.

⁷ Sodba z dne 16. septembra 1999, zadeva C-414/97 *Komisija proti Španiji*, odst. 21; sodba z dne 15. maja 1986, zadeva C-222/84 *Johnston*, odst. 26.

⁸ Sodba z dne 30. septembra 2003, zadeva T-26/01 *Fiocchi Munizioni proti Komisiji*, odst. 61; glej tudi Sklepní predlogi generalnega pravobranilca z dne 8. maja 1991, zadeva C-367/89 *Richardt in Les Accessoires Scientifiques*, odst. 30.

⁹ Zadeva T-26/01 *Fiocchi Munizioni proti Komisiji*, odst. 59 in 61.

V nasprotju pa so naročila za nevojaške varnostne namene izvzeta iz področja uporabe člena 296(1)(b) Pogodbe ES. Pri teh naročilih lahko varnostni interesi upravičijo izvzetje iz pravil Skupnosti na podlagi člena 14 direktive o javnih naročilih, če so izpolnjeni pogoji za njegovo uporabo.¹⁰

V nasprotju s členom 296(1)(b) lahko člen 296(1)(a) Pogodbe ES zajema tudi naročila za opremo z dvojno rabo za vojaške in nevojaške varnostne namene, če bi bila država članica zaradi uporabe pravil Skupnosti dolžna razkriti informacije, kar bi bilo neugodno za bistvene interese njene varnosti.

4. POGOJI UPORABE

Vojaški predmeti s seznama iz leta 1958 niso samodejno izvzeti iz pravil notranjega trga. Odločba Sveta 255/58 določa, da seznam vključuje opremo, za katero imajo države članice legitimen interes, da lahko sprejmejo ukrepe iz člena 296(1)(b) Pogodbe ES. Z drugimi besedami, odločba Sveta ne predvideva samodejne uporabe izvzetja. Poleg tega je Sodišče večkrat potrdilo, da člen 296 Pogodbe ES ne uvaja samodejnega izvzetja na področju obrambe.¹¹ Nasprotno, člen 296 Pogodbe ES je pravna podlaga za izvzetje, kar pomeni, se lahko izdelki s seznama izvzamejo, če in samo če so izpolnjeni pogoji za uporabo člena 296 Pogodbe ES.¹²

V skladu s členom 296 Pogodbe ES lahko države članice sprejmejo ukrepe, za katere menijo, da so potrebni za zaščito bistvenih varnostnih interesov. Za to določbo se priznava, da državam članicam dodeljuje precejšnjo stopnjo diskrecijske pravice pri odločanju, kako bodo ščitile svoje bistvene interese varnosti¹³. Vendar besedilo („*potrebni za zaščito...*“) pokaže, da ta diskrecijska pravica ni neomejena. Sam obstoj člena 298 Pogodbe ES, ki določa poseben postopek, v skladu s katerim je treba ravnati v primeru možne neustrezne uporabe člena 296 Pogodbe ES, potrjuje, da države članice nimajo neomejene svobode pri odločanju o izvzetju določenih javnih naročil iz pravil notranjega trga. Nasprotno, „*država članica, ki se sklicuje na [člen 296 Pogodbe ES], mora predložiti dokaze, da zadevne izjeme ne presegajo meja takih [jasno opredeljenih] primerov*“, in dokazati, „*da so izjeme ... potrebne za zaščito bistvenih interesov njene varnosti*“.¹⁴

Objektivno upravičevanje izjeme je le zaščita bistvenih varnostnih interesov države članice. Drugi interesi, zlasti industrijski in gospodarski, čeprav so povezani s proizvodnjo in trgovino z orožjem, strelivom in vojaških sredstev, ne morejo upravičiti izvzetja na podlagi člena 296(1)(b) Pogodbe ES. Člen 296 Pogodbe ES ne zajema na primer neposrednih nevojaških nadomestil, ki ne koristijo posebnemu varnostnemu interesu, ampak splošnemu

¹⁰ Člen 14 Direktive 2004/18/ES določa: „Ta direktiva se ne uporablja za javna naročila, ki so označena kot zaupna, če morajo njihovo izvedbo spremljati posebni varnostni ukrepi v skladu zakoni, podzakonskimi akti in drugimi predpisi, ki veljajo v zadevni državi članici, ali kadar to zahteva zaščita temeljnih varnostnih interesov te države.“

¹¹ Sodba z dne 26. oktobra 1999, zadeva C-273/97 *Sirdar*, odst. 15–16; sodba z dne 11. januarja 2000, zadeva 285/98 *Kreil*, odst. 16; sodba z dne 11. marca 2003, zadeva C-186/01 *Dory*, odst. 30–31.

¹² Glej tudi odgovor z dne 3. oktobra 1985 Sveta poslanki EP ge. Van Hemeldonck (1985)0574/F; po analogiji: sodba z dne 13. julij 2000, zadeva C-423/98 *Albore*, odst. 22–23.

¹³ Zadeva T26/01 *Fiocchi Munizioni proti Komisiji*, odst. 58.

¹⁴ Zadeva C-414/97 *Komisija proti Španiji*, odst. 22.

gospodarskemu, četudi so povezani z javnim naročilom na področju obrambe, izvzetim na podlagi tega člena.¹⁵

Hkrati je treba varnostne interese držav članic obravnavati z evropskega vidika. Lahko se razlikujejo, na primer zaradi geografskih ali zgodovinskih razlogov. Na drugi strani pa je evropsko povezovanje privedlo do vse večjega zблиževanja nacionalnih interesov držav članic. Razvoj skupne zunanje in varnostne politike ter evropske varnostne in obrambne politike prikazuje, da se to vse pogosteje dogaja tudi na področju varnosti in obrambe. Državam članicam je skupen zlasti cilj razvoja skupnega trga za obrambno opremo in konkurenčne baze obrambne industrije in tehnologije. To morajo upoštevati pri ocenjevanju, ali bi uporaba pravil o javnih naročilih EU, namenjenih spodbujanju konkurence v Evropi, ogrozila bistvene interese njihove varnosti.

Poleg tega člen 296 Pogodbe ES ne velja za zaščito varnostnih interesov na splošno, ampak za zaščito bistvenih varnostnih interesov. Ta podrobna opredelitev poudarja posebno naravo odstopanja in določa, da posebna vojaška narava opreme s seznama iz leta 1958 ni dovolj za upravičenje izvzetja iz pravil o javnih naročilih EU. Ravno nasprotno, posebej močan izraz („bistven“) omejuje možne izjeme javnih naročil, ki so zelo pomembne za vojaške zmogljivosti držav članic.

Besedilo člena 298 Pogodbe ES in ustrezna sodna praksa, povezana s členom 296 na splošno, potrjujeta, da morajo ti argumenti veljati za uporabo odstavka 1(a) in odstavka 1(b) člena 296 Pogodbe ES.

5. KAKO UPORABLJATI ČLEN 296 POGODBE ES

Posebna pravica držav članice je, da opredelijo svoje bistvene varnostne interese in dolžnost, da jih varujejo. Koncept bistvenih varnostnih interesov jim omogoča prožnost pri izbiranju ukrepov za zaščito teh interesov, vendar tudi posebno odgovornost za spoštovanje svojih obveznosti iz Pogodbe in nezlorabljanje te prožnosti. Države članice morajo zlasti upoštevati, da se odstopanje na podlagi člena 296 Pogodbe ES uporablja le v jasno opredeljenih primerih, in zagotoviti, da „*ne presegajo meja takih primerov*“.¹⁶

Na področju javnih naročil za obrambo lahko države članice uskladijo svoje posebne pravice na področju varnosti s svojimi obveznostmi iz Pogodbe le tako, da pri vsakem javnem naročilu natančno ocenijo, ali je izvzetje iz pravil Skupnosti upravičeno ali ne. Ocena na podlagi posameznega primera mora biti posebej stroga pri mejah člena 296 Pogodbe ES, kjer je lahko uporaba izjem sporna.

To zlasti pomeni, da morajo naročniki ovrednotiti:

- Kateri je zadeven bistveni varnostni interes?
- Kakšna je povezava med tem varnostnim interesom in določeno odločitvijo glede javnega naročila?

¹⁵ Nadomestila so kompenzacije, ki ji veliko vlad zahteva od nenacionalnih obrambnih pogodbenikov kot pogoj za nakup vojaške opreme. Ta kompenzacije lahko zajemajo veliko dejavnosti: neposredna nadomestila so neposredno povezana s predmetom pogodbe javnega naročila, medtem ko posredna nadomestila niso in so lahko vojaške ali civilne narave.

¹⁶ Zadeva C-414/97 *Komisija proti Španiji*, odst. 22.

- Zakaj se v tem posebnem primeru ne sme uporabljati direktiva o javnih naročilih, da se zaščiti ta bistven varnostni interes?

Člen 296(1)(b) Pogodbe ES hkrati določa, da ukrepi, sprejeti na podlagi tega člena, „ne smejo negativno vplivati na pogoje konkurence na skupnem trgu glede proizvodov, ki niso izrecno predvideni v vojaške namene“. Na področju javnih naročil za obrambo je to lahko primer za nadomestila, zlasti za neposredna, nevojaška nadomestila. Države članice morajo zato zagotoviti, da so dogovori o nadomestilih v zvezi z obrambnimi naročili iz člena 296(1)(b) Pogodbe ES v skladu s to določbo.

6. VLOGA KOMISIJE

Komisiji ni treba oceniti bistvenih varnostnih interesov države članic ali katero vojaško opremo nabavljajo za zaščito teh interesov. Vendar lahko Komisija, kot varuhinja Pogodbe, preveri, ali so izpolnjeni pogoji za izvzetje javnih naročil na podlagi člena 296 Pogodbe ES.

V takšnih primerih morajo države članice na zahtevo Komisije predložiti potrebne informacije in dokazati, da je izvzetje potrebno za zaščito njihovih bistvenih varnostnih interesov. Sodišče Evropskih skupnosti je večkrat navedlo, da „iz člena 10 ES izhaja, da morajo države članice v dobri veri sodelovati v vseh poizvedbah Komisije na podlagi člena 226 ES in ji predložiti vse v ta namen zahtevane informacije“.¹⁷ To velja za vse preiskave, ki jih je izvedla Komisija kot varuhinja Pogodbe, vključno z morebitnim preverjanjem uporabnosti člena 296 Pogodbe ES za naročila za obrambo.

Zato mora vpletena država članica, ko Komisija preiskuje primer javnega naročila za obrambo, predložiti dokaze, da bi uporaba direktive Skupnosti pod posebnimi pogoji sporne nabave ogrozila bistvene interese njene varnosti. Splošna sklicevanja na geografske in politične razmere, zgodovino in obveznosti do zaveznitva v tem smislu niso zadovoljiva.

S členom 287 Pogodbe ES je zagotovljeno, da Komisija državi članici prizna neomejeno zaupnost prejetih informacij.

V skladu s členom 298 Pogodbe ES lahko Komisija, če bi ukrepi, sprejeti v skladu s členom 296 Pogodbe ES, povzročili izkrivljanje pogojev konkurence na skupnem trgu, skupaj z zadevno državo članico preuči, kako bi lahko te ukrepe prilagodili pravilom, določenim v tej pogodbi.

Komisija lahko predloži zadevo neposredno Sodišču, če meni, da država članica zlorablja pooblastila iz člena 296 Pogodbe ES. V tem primeru dokazno breme za upravičenost izvzetja nosijo države članice.

Pri ovrednotenju možnih kršitev bo Komisija upoštevala posebno občutljivost obrambnega sektorja. Vzporedno bo Komisija nadaljevala svoje pripravljalno delo za morebitno direktivo o javnih naročilih za vojaško opremo, za katero se ne uporablja člen 296 Pogodbe ES.

¹⁷ Sodba z dne 13. julija 2004, zadeva 82/03 *Komisija proti Italiji*, odst.15.